

4. Санько С. Н. Падзейна-ролевая структура традыцыйнага космасу і анамастыкон грамады [Электронны рэсурс] / С. Н. Санько. – 2001. – Рэжым доступа да артыкула : <http://www.badj.unibel.by/Belkalegium/2001.htm>.

The Symbolism of «Vyrai» in Belorussian Literary Ballad

In the article the notion of «vyrai» in literary ballads is analysed. In Belorussian culture this image tends to acquire the symbolic meaning of an ideal country. It is contrasted with everyday reality and its inaccessibility to people is the reason for serious conflicts in ballads. The image of «vyrai» usually appears in times of social instability and reflects authors' dissatisfaction with reality.

Ярослав Нахлік (Львiв)

ТОПОС ДУШІ В ПОЕЗІЇ БОЛЕСЛАВА ЛЕСЬМЯНА (1877–1937)

В епоху Молодої Польщі трансцендентне перестає сприйматися як зовнішнє, відсторонене. Митець раннього модернізму у пошуках сенсу людського існування звертається не вгору до неба, а всередину себе. У ситуації зневіри й відсутності чітких морально-аксіологічних координат, ознаменованій у досліджувану епоху відомим твердженням Ніцше про смерть Бога, зорі, котрі раніше слугували виразником морального імперативу, вічного порядку, лиш являють розгубленій людині всю нескінченність всесвіту, жаску в своїй довершеності механіку небесних сфер. Пошук нової віри, а через неї – впевненості в оточуючому світі, проходить тепер через занурення у власне єство, через сходження в *mare tenebrarum* людської душі. Проте не можна стверджувати, що шукане трансцендентне міститься в глибинах душі. Ні, для мислителів епохи модернізму внутрішні переживання є способом буття, людська потреба знаходити відповіді на одвічні питання стає для них підставою стверджувати, що глибоко в людині міститься часточка абсолюту, котра випадково або внаслідок спрямованої дії Бога-деміурга потрапила на землю зі світу ідей. В одних творах це душа, в інших – дух, самосвідомість або серце (звісно, метафорично, а не в значенні фізіологічного органу).

Можемо ствердити, що епоха раннього модернізму – це одна з найяскравіших епох «серця і душі» в історії людства, саме тому архетипний топос душі/Духа так часто присутній у поетичних творах і знаменується в них новим, часом зовсім нетрадиційним трактуванням.

Новизна пропонованої розвідки визначається тим, що вона є першою в українському літературознавстві, присвяченою топіці душі у творах поета епохи раннього польського модернізму (Молодої Польщі) Болеслава Лесьмяна. Його творчість в Україні загалом мало вивчена, і ця стаття покликана пробудити інтерес до його неординарної філософської концепції сутності людини, яскравих поетичних образів та небуденних підходів у послугуванні одним з найдавніших топосів.

Наша розвідка спирається на майже півстолітню історію дослідження творчості Болеслава Лесьмяна в польському літературознавстві. Багато в чому основоположною та найчастіше цитованою серед дослідників працею є «Творчість Лесьмяна (Спроба аналізу)» Яцека Тшнаделя (1964). Пізніше з'явилися книжки «Лесьмян. Бунт поета проти обмежень» (1967) бельгійського вченого польського походження Міхала Панковського; спеціальний колективний збірник «Дослідження про Лесьмяна», що його підготував Інститут літературних досліджень ПАН (1971); «Неможлива поезія. Моделі Лесьмянівської уяви» (1975) Тадеуша Карповича; «Болеслав Лесьмян. Поет і поезія» (1976) дослідниці зі США Р. Стоун; «Представлене потойбіччя. Нариси про поезію Лесьмяна» (1981) Міхала Гловінського; біографічні студії Пйотра Лопушанського (2000, 2005, 2006). Найбільш дотичні до нашого дослідження –

фундаментальна праця Цезарія Ровінського «Людина і світ в поезії Лесьмяна» (1982) та стаття Мар'яна Сталі «Душа, дух і тіло в поетичній антропології Лесьмяна» (2001).

В українському літературознавстві, окрім побіжних згадок Юлії Булаховської та Григорія Вервеса, єдине окреме дослідження, присвячене цьому авторові – монографія Володимира Василенка «Поетичний світ Болеслава Лесьмяна» (1990). Слід назвати також дослідження Елеонори Соловей та Тетяни Добрушиної про типологічну співзвучність поезії Болеслава Лесьмяна та Володимира Свідзінського.

Мета розвідки – через відтворення онтологічного та антропологічного підґрунтя вживання цього топосу та виокремлення характерних авторських топосів окреслити топіку душі в поетичних творах Б. Лесьмяна, показати її спільне/відмінне з характерним для епохи Молодої Польщі осмисленням цього поняття, визначити авторські особливості у послугуванні топосом душі в поетичній творчості.

Пізнання буття людини, її психофізичної цілості, отже, і пошук відповіді на два основні філософські питання – про її сутність і призначення – поет нерозривно пов'язує з поняттям динамічності, постійної зміни людської сутності та індивідуальністю кожного переживання. Як зазначає В. Василенко, «у філософській поезії Лесьмяна немає сталих станів і застиглих форм, так само немає в ній готових рішень, раз назавжди знайдених аксіом» [1; 75].

У своїй концепції людини Б. Лесьмян, згідно з духом епохи, проголошує екзистенційне сприйняття буття, показуючи при цьому ушербність, незахищеність людини, змушеної самотужки піклуватися про своє існування.

Матеріальний світ в поетичній онтології Лесьмяна облягає світ духів, що прагнуть втілитися, перейти на вищий щабель існування. Як пише Ц. Ровінський про поезію Лесьмяна, «Простір поміж людиною і Богом наповнено проміжними істотами [...] Сам Бог існує десь поза буттям і тільки як гість від часу до часу з'являється в світі» [4; 167]. Часто такі проміжні істоти-духи виступають у пейзажній ліриці, наповнюючи світ природи, показуючи, що не лише людина осмислено спостерігає цей світ (тут і далі поезію Б. Лесьмяна цитуємо за виданням: Bolesław Leśmian. Poezje / [Wstęp i opracowanie Jacek Trznadel]. – W. : Morex, 1994. – 480 s.):

Między szprychy znienska oświeblonych kół
Duch, drogi nieznający, na nocleg się wsnął.
[Wieczorem, s. 25]
W wonnych sadów szemrzącej głębinie
Duchy na nocleg w ptasie wdzierają się gniazda.
[Noc, s. 50]

Виразним є зв'язок такого топосу духа з фольклорною традицією. Навколишня природа, окрім видимих людині явищ, наповнена також невидимим для неї життям. Духи існують і в космічному просторі: «Czym jesteś oglądany przez duchy z księżycą?» [Wiatrak, s. 135].

Світ духів не є автономним. Як пише М. Сталя: «Дух є одним з багатьох можливих способів існування. У світі Лесьмяна немає проблеми ув'язнення духа в матерії, ані проблеми його визволення [...] натомість є сильне, хоч невимовне бажання втілитися» [6; 112]. Найвідчутніше це бажання проартикульовано у поезії «Безлюдна балада»:

A to jakaś mgła dziewczęca chciała dostać warg i oczu,
I czuć było, jak boleśnie chce się stworzyć, chce się wcielić
[...]
Aż na wieki sił jej zbrakło – i spoczęła niezjawiona!
Jeno miejsce, gdzie być mogła, jeszcze trwało i szumiało,
Próżne miejsce na tę dusze, wonne miejsce na to ciało
[Ballada bezludna, s. 165–166]

Бажання отримати губи й очі символізує тут бажання взаємодіяти з матеріальним світом, набути вміння говорити і споглядати. Ще одне цікаве зауваження – імла є «*dziewczęca*», а отже, статевий поділ поширюється і на потойбіччя. Одним зі стимулів бажаного втілення є також потреба подолання самотності, віднайдення коханого, що є одним із ключових моментів творчості поета. Як влучно зауважує Т. Карпович, «Лесьмяну вдалося переконливо показати драму і пекло людської самотності» [2; 236]. Важливий висновок з наведеного уривку – душа разом з тілом є атрибутами земного існування, і дух прагне не лише втілитися, а й о-дүшитися.

Тож не можемо погодитися з М. Сталею, котрий пише, що «в деяких молодопольських поетів [...], а також у Лесьмяна онтологічні межі між тілом та душею (менш чи більш виразно) затерті» [6; 114]. Це судження правдиве щодо Тетмаєра чи Стаффа, проте аж ніяк щодо Лесьмяна. У Лесьмяновій поезії можемо провести чітку межу між духом і душею: дух вільний од тіла і перебуває поза земним світом, поза світом матеріального, не маючи здатності на нього впливати, душа ж, порівняно з ним, – вищий щабель існування, її важливою ознакою є наявність тіла, яка уможливорює здатність впливати на навколишній світ, а головне – здатність творити, яка, крім людини, притаманна лише Богові. Важливий висновок щодо духового в поезії Б. Лесьмяна робить Я. Тшнадель: «Природа також прагне від безформності до сформованості, до людської форми» [7; 119]. Людина, отже, виступає найдосконалішою істотою матеріального світу, проте вона неможлива без природи.

Основою реального (такого, що його можна відчутти органами чуття) світу у поетичній творчості Б. Лесьмяна є природа. В. Василенко вказує тут на вплив філософії Шеллінга: «Від Шеллінга Лесьмян наслідує ідею «унітарності», тобто думку про абсолютну єдність світу природи, частинкою якої є й людина; уявлення про «потенції» (ступені) природи, по яких відбувається невпинна ескалація її форм від нижчих – до вищих; постулат всеєдності, що містить в собі принцип тотожності ідеального і реального» [1; 120]. Додамо, що ця ескалація виходить поза матеріальний світ і прямує далі – у світ духа, в максимальній точці досягаючи Абсолют. Природа Лесьмяна не є пантеїстичною, вона так само являє собою творіння Вищої сили, як і людина, і знаходиться з нею у таких самих причинно-наслідкових зв'язках. Сучасна Лесьмянові людина відчуває, однак, свою інакшість, глибоко переживає розрив із природою. Саме у віршах, пов'язаних з природою, виразно проявляється лесьмянівська концепція регресу.

У Лесьмяна природа має спільну душу, так звану душу зелені, людина ж завдяки особливим душі й тілу виокремилася з природи як особистість. Часто повторюваним у нього є образ людського обличчя, адже саме завдяки оку людини природа побачила себе збоку. Як стверджував А. Шопенгауер, світ почав існувати, коли відкрилося перше око, що його побачило. Відмінність людини й природи добре видно в наступних фрагментах:

Kiedy wnoszę do lasu znój mego żywota
I twarz tak niepodobną do tego, co leśne
[Ochłtań, s. 216]

Синдбад з твору Лесьмяна, втікаючи із залятого острова, ховає:
Twarz ludzką – obcą i tak niepojętą
Dla wszelkiej, ziemię zdołającej, rośliny
[Nieznana podróż Sindbada, s. 119]

Навіть більше, природа може ставитися з підозрою до людини, коли та зрікається свого походження, приховує похідну від природи душу:

A ja – w jakiej swą duszę sparzyłem pokrzywie,
Że pomykam ukradkiem i na przelaj miedzą?
I czemu kwiaty na mnie patrzą podejrzliwie?
[Przemiany, s. 141]

Як пише Я. Прокоп, «Лесьмян позбавляє людину людськості й олюднює природу. Зрештою, старається також стерти різницю між людиною і Богом» [3; 57]. Таке занурення людської душі в природу найкраще представлено у вірші «Утопленик», котрим відкривається збірка «Лука»:

Aż nagle w niecierpliwej zapragnął żalobie
Zwiedzić duchem na przelaj zieleń samą w sobie (...)
A on biegł wybrzeżami coraz innych światów,
Odczłowieczając duszę i oddech wśród kwiatów
[Topielec, s. 125]

Позбуваючись людського, ліричний герой розчиняється в зелені, тоне в ній, покидаючи тіло. Таку метаморфозу не можна ототожнювати зі смертю – це просто перехід в іншу форму буття. «Утопленик зелені», зрікаючись тіла з плоті і крові, набуває нове тіло, стає «cienisty jak bóg w borze», а отже, розчиняється в лісі. Прикметно, що разом із душею утопленик позбувається й подиху, а отже, Божого духу, наявного в людині. Віддаючи душу назад природі,

він водночас зрікається божого дару вільного індивідуального життя. Цікавим тут є й образ «берегів інших світів», який спонукає згадати ідею Шеллінга про «потенції» (ступені) природи: такі віхи-береги ведуть не лише «вгору» – від людини до Абсолюту, а й «униз» – до небуття, у чому переконається ліричний герой, зазнаючи регресу.

Поєднання душі з певним загальником (космосом, Абсолютом, Світовою душею), що супроводжується затиранням особистого Я, загалом характерне для митців-сучасників поета. М. Стала проводить паралель з іншими модерністами: «Leszмян близький до Молодої Польщі коли «*duszę z wszechświatem spokrewnia na powo*» [Dla legendy]. Зрештою, не тільки зі всесвітом, а також – з природою» [6; 114]. Але одразу вкажемо на суттєву (і то хронологічно ранішу) заувагу іншого літературознавця – Я. Римкевича: «Дорога модерністичної душі веде через природу, поза природу: «в безмежжя» [5; 221]. Підтвердження цьому знаходимо у вірші «Задума»:

Chcę [...] / Jeno być niewidzialnym, jak ten, co mnie stworzył
[Zamyślenie, s. 217]

Заперечуючи антропоцентризм, ставлячи з одного боку природу і людину як її витвір, а з іншого – Абсолют, поет творить двополюсний поетичний світ. Вперше у молодопольській поезії не лише людина прагне поєднатися з абсолютним, а й абсолют – з людиною. Бог Лесьмяна часом просто цікавий світу, який він створив, часом прагне спілкування (Dąb), а трапляється – сам потребує допомоги і віри (Zielona godzina VI). Як зазначає Ц. Ровінський «поет не приписує Богові ознак всесилля і всезнання» [4; 173]. Головним онтологічним конфліктом Лесьмяна є конфлікт Бога зі світом, котрий він створив. Між ними пролягла нездоланна прірва, як між двома Я: Я Бога, котре є вічним, незмінним, і Я людини, яка є крихкою і смертною. Обоє мають здатність творити і обоє мають щось недоступне іншому. У Бога – це безсмертя, а в людини – тілесне існування. Цілоком у дусі епохи поет описує ситуацію людини, загубленої у всесвіті:

[...] Z duszą, snem zżartą,
Wpatrzony w bezmiar, wsłuchany w swe dreszcze,
[Teęcza, s. 129]

Т. Карпович так характеризує Бога з поезії Лесьмяна: «Бог [...] є особливою формою руху, містить у собі втечу й погоню, наїзника і звіра, причину і наслідок, є краєм дороги і водночас її подоланням» [2; 38]. Головним тут є концепт руху, який загалом у Лесьмяна сприймається як символ і синонім життя. Метою ліричного героя є не лише стати на один рівень з Богом, а й перевершити його, вийти за його межі. Як зауважує Я. Тшнадель: «Трансценденція до Бога зовсім не є метою. Є лише точкою, яку належить перейти, бо свобода людини мусить досягти абсолютних меж [...] це лиш точка початку» [7; 320]. Свободу поет сприймає насамперед як звільнення від смерті – перевершити Бога потрібно, щоб вийти за рамки створеного ним світу, де все, що має матеріальний вимір, помирає: «ніщо не вічне під місяцем», але «над місяцем», поза абсолютним, діють інші правила. Збереження тіла, а отже – особистості, є найбільшим прагненням людини – це цілоком нове твердження у молодопольській поезії.

Релігійному світоглядові Б. Лесьмяна, який означає його вживання топосу душі, найближчим є деїзм – віра в Бога, котрий зробив можливим існування цього світу, але невіра в його подальшу діяльність у світі. Людині залишається лише прагнення пізнати Бога і любов до нього, як у шевця, котрий шиє чоботи для неосяжного Бога: «*Szyje [...] / Buty na miarę stopy Boga, / Co tu na imię – Nieobjęty*» і стверджує цілоком бергсонівське життєве кредо: «*W życiu nic nie ma, orgócz życia, / Więc żyjmy aż po kres mogiły!*» [Szewczyk, s. 179–180].

У поезії Лесьмяна (із пізньою включно) немає згадки про протилежну богові силу (Абсолютне Зло, Диявола). Можемо відповідно ствердити, що теологія Лесьмяна є моністичною, у ній відсутні сили зла, а також поняття гріха. Людина Лесьмяна діє «поза добром і злом», адже будь-яка мораль є плодом суспільної думки і відсутня в природі, повернення до якої пропагує поет (тут видно суголося з думками Ф. Ніцше і заперечення кантівського імперативу). Так, життя людини є стражданням (дослідники вказують тут на вплив Шопенгауера) [4; 98]. Причину згаданого страждання чітко окреслив Ц. Ровінський: «З кола життя немає виходу до якої-небудь трансценденції. Людина і Бог не мають жодної спільної площини, жодної можливості порозумітися» [4; 106]. Але немає нічого поза життям, тому слід прожити його героїчно, у вітальному екстазі, постійно творячи нове:

Trzeba mi grodzić sad,
Trzeba mi zboże młocić!
Przyszedłem na ten świat –
I nie chcę go porzucić!..

[W słońcu, s. 28]

Признаючи за людиною здатність творити, Лесьмян тим самим ставить її поруч з Богом, якого вона так потребує. У поезії Б. Лесьмяна цілком відсутній молодопольський декадентизм, а згадувана сірість стосується маси, котра так лякала поета – людей, що живуть лише самовідтворенням. Спірною є також підступність Бога. У Лесьмяна він або відсторонено відсутній, або безсилий. Єдине, що може йому закинути ліричний герой, це існування смерті, яка кладе край індивідуальній екзистенції. Проте, з іншого боку, без смерті не було би народження тіла і душі, а отже, – яскравого земного життя, і що найважливіше – кохання. Звідси твердження про необхідність повноти життя, життя для життя, що, у ключі філософії А. Бергсона, рецепцію якої засвідчував сам автор, слід розуміти як постійну творчу діяльність. У творах Б. Лесьмяна відсутнє характерне, навіть модне для митців Молодої Польщі, поняття нірвани, забуття. Причиною цього є проголошення активного характеру земного життя, життя – творчої (не нищівної, що важливо!) боротьби.

Підсумовуючи дослідження топіки душі в поезії Б. Лесьмяна, ствердимо наступне:

Всесвіт наповнено духами, котрі прагнуть втілитися, адже тілесне буття є найвищим можливим;

Важливе місце в поезії Б. Лесьмяна займає природа як символ земного існування, земного Я. Людина є частиною цієї природи;

Людина у повноті своєї індивідуальності і творчості може існувати лише в природі, у поєднанні з тілом;

У поезії Б. Лесьмяна відчутні впливи гностицизму, особливо в концепціях ієрархії світів, посмертних мандрівок, світу як помилки;

Деїзм є найближчим до переконань поета. Бог виступає або відсутньою самодостатністю або потребує допомоги, проте ніколи не є володарем чи опікуном людини;

Життя людини є стражданням, породженим неможливістю трансцендування.

Душу Б. Лесьмян сприймає як сутність людини, те, що робить її живою, забезпечує її екзистенцію. Як ми вже згадували, це Божа іскра, слід Бога в людському існуванні. Душа у поета створена духом і в дух перетворюється по смерті. Отож, буття душі обмежено буттям земним. Сполука душа-тіло є найвищим виявом буття, кульмінацією духового. У Лесьмяна з'являється «життя душі» – щось немислиме для Тетмаєра чи Стаффа – отож, оскільки душа живе, то вона може і померти.

Назвемо такі ознаки топосу душі в поезії Б. Лесьмяна: трансцендентне походження, тілесність, смертність, індивідуальність, постійний рух. Душа є вершиною існування, вінцем еволюції. Можемо ствердити, що світ Лесьмяна – це епопея буття/існування, ключову роль в якому відіграє топос душі.

Якщо, наприклад, у поезії іншого представника раннього польського модернізму К. Тетмаєра можливо виокремити різноманітні топоси душі, показати їх взаємоперехід, навіть розвиток у причинно-наслідкових зв'язках, то говорячи про топос душі в поезії Лесьмяна, маємо на увазі радше загальну концепцію душі, спільний для усієї поетичної творчості топос, котрий неможливо збагнути без екскурсу в онтологічні та антропологічні підвалини. Дослідження осмислення і вживання цього топосу можливе лише через увиразнення наданого йому автором стосунку до світобудови і таких понять, як природа, кохання, смерть, Бог. Безперечно, Б. Лесьмян – це поет, у творчості якого топіка душі/духа має основне, хордове значення, окреслюючи весь поетичний міф, і виходячи за межі суто молодопольського відчитання цього топосу. Як пише М. Сталья: «Лесьмянівське зацікавлення душею в точці виходу зустрічається з молодопольським захопленням цим феноменом, але в кінцевій точці – виразно долає границю Молодої Польщі» [6; 117]. Окресливши топос душі в поезії Лесьмяна, показавши самотні онтологічні та антропологічні підвалини його прочитання, можемо ствердити, що топіка душі в поезії Б. Лесьмяна виразно демонструє світоглядні шукання і переконання поета, а топос душі, окрім характерних для митців Молодої Польщі буттєвих та

модальних характеристик, отримує нове звучання і служить виразником авторських ідей індивідуального стосунку до Абсолюту, повернення до природи, творчого життя і вічності кохання.

Література:

1. Василенко В. М. Поетичний світ Болеслава Лесьмяна / Володимир Миколайович Василенко. – К. : Наукова думка, 1990. – 132 с.
2. Karpowicz T. Poezja niemożliwa Modele Leśmianowskiej wyobraźni / Tymoteusz Karpowicz. – W. : ZNIO, 1975. – 375 s.
3. Prokop J. Niepochwyćcień // Studia o Leśmianie / [zbiór prac naukowych / pod red. Michała Głowińskiego i Janusza Sławińskiego]. – W. : Państw. Instytut Wydawniczy, 1971. – S. 53–61.
4. Rowiński C. Człowiek i świat w poezji Leśmiana / Cezary Rowiński. – W. : PWN, 1982. – 327 s.
5. Rymkiewicz J. M. Odczłowieczając duszę // Studia o Leśmianie / [zbiór prac naukowych / pod red. Michała Głowińskiego i Janusza Sławińskiego]. – W. : Państw. Instytut Wydawniczy, 1971. – S. 201–229.
6. Stala M. Jam jest miejsce spotkania. Duch, dusza i ciało w poetyckiej antropologii Leśmiana // W kregu Młodej Polski : prace ofiarowane Marii Podrazie-Kwiatkowskiej : [zbiór prac naukowych / red. M. Stala, F. Ziejka]. – Kraków : Universitas, 2001. – S. 103–125.
7. Trznadel J. Twórczość Leśmiana [Próba przekroju] / Jacek Trznadel. – W. : PIW, 1964. – 377 s.

Soul Topos in the Poetry of Bolesław Leśmian (1877–1937)

The research is devoted to the soul topos in the poetry of Young Poland poet Bolesław Leśmian. The aim of the study is to show characteristic features of this topos and to reveal the use of this concept in the epoch of Young Poland. The main features of the soul topos in Leśmian's poetry are its transcendent origin, connection to corporalness, death, individuality, permanent motion.

Олеся Нахлік (Львів)

НЕКЛАСИЧНИЙ КЛАСИК. ТВОРИ ВІТОЛЬДА ҐОМБРОВИЧА В УКРАЇНІ

Пошук нацією власної ідентичності через витворену літературу – процес постійний і знаковий. Він зазнає пожвавлень та спалахів у моменти, коли система актуальних естетичних вартостей зазнає радикального переосмислення з приводу появи нових дороговказів на шляху інтелектуального розвитку чи розчарування у старих ідеях. Одну з визначальних ролей у пошуку самосвідомості народу відіграє культура, і як одна з її складових – перекладна література. Дискусія про новий статус і нову якість української свідомості, почата ще півтора десятиліття тому, не вичерпана й не закінчена, а раз у раз спалахує з новою силою. У цьому контексті слушною є думка О. Бойченка, автора статті, присвяченої творчості одного з класиків польської літератури ХХ століття: «Так зване культурне відставання – поняття не лише надто відносне, але й вельми дискредитоване: вчувається в ньому щось таке імперсько-зневажливе, щось таке по-шовіністичному зарозуміле. Або – з іншого боку – щось таке по-провінційному меншовартісне. Проте бувають випадки, коли оце відставання можна вирахувати з математичною точністю. Наприклад: на скільки років українська самосвідомість відстає від польської? На п'ятдесят. На саме ті п'ятдесят років, що минули відтоді, як польський еміграційний часопис «Культура» почав публікувати «Щоденник» Вітольда Ґомбровича» [24].

Метою нашої розвідки є проаналізувати рецепцію творів Ґомбровича на матеріалі наявних українських перекладів та літературно-критичних висловлювань. Аналізуючи сприйняття творчого спадку цього письменника в Україні, слід передусім пам'ятати про необхідність пошуку висновків у двох площинах: рецепція через театральні постановки та рецепція через акт